

Till socialutskottet

Socialutskottet har berett bostadsutskottet tillfälle att avge yttrande över regeringens proposition 1999/2000:79 Från patient till medborgare – en nationell handlingsplan för handikappolitiken jämte motioner.

Bostadsutskottet tar i sitt yttrande främst upp de förslag och överväganden som faller inom utskottets beredningsområde. I propositionen gäller detta förslaget till ändring i lagen om bostadsanpassningsbidrag samt redovisade överväganden om tillgänglighetsskapande åtgärder i den fysiska miljön (avsnitt 7.1).

Sammanfattning

Bostadsutskottet tillstyrker i yttrandet regeringens förslag till ändring i lagen (1992:1574) om bostadsanpassningsbidrag m.m. Vidare redovisas utskottets överväganden i de frågor om bl.a. kraven på tillgänglighet i den offentliga miljön som aktualiserats i propositionen och genom motionsförslag. Utskottet avstyrker de aktuella motionsyrkandena med hänvisning till de bedömningar som regeringen redovisat samt till ett aviserat förslag om ändring i plan- och bygglagen (1987:10). Regeringen avser att under hösten 2000 återkomma till riksdagen med ett lagförslag om att enkelt åtgärdade hinder mot tillgängligheten i befintliga lokaler dit allmänheten har tillträde och på befintliga allmänna platser skall åtgärdas före utgången av år 2010.

Propositionen

Regeringen föreslår i proposition 1999/2000:79 att riksdagen antar regeringens förslag till

3. lag om ändring i lagen (1992:1574) om bostadsanpassningsbidrag m.m.

Motionerna

1999/2000:So30 av Nils-Göran Holmqvist och Helena Frisk (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om konceptet Design för alla.

1999/2000:So32 av Chris Heister m.fl. (m) vari yrkas

5. att riksdagen avslår propositionens förslag om retroaktivitet i plan- och bygglagstiftningen i enlighet med vad som anförts i motionen,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder som förbättrar handikappades tillgänglighet till offentliga myndighetslokaler.

1999/2000:So33 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m) vari yrkas

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om höga hyror och bostadsanpassningsbidrag.

1999/2000:So38 av Sonja Fransson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skärpta möjligheter till sanktioner vid otillgänglighet för funktionshindrade.

1999/2000:So40 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar om en plan för att under de närmaste åren satsa sammanlagt 5 miljarder kronor i stimulansbidrag till kommuner, fastighetsägare, kollektivtrafikbolag m.fl. för att anpassa samhället så att det blir tillgängligt också för funktionshindrade,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att förstärka plan- och bygglagen för att inleda reformarbetet med tillgänglighet,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att lokala handikapporganisationer skall göras delaktiga i arbetet med att identifiera hinder och komma med förslag till lösningar.

1999/2000:So41 av Thomas Julin m.fl. (mp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tillgänglighet,

8. att riksdagen hos regeringen begär en utredning om sanktionsmöjligheter mot dem som inte följer redan existerande lagstiftning på handikappområdet.

1999/2000:So43 av Marianne Andersson (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att erkänna de elöverkänsliga som en handikappgrupp,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att skapa miljöer för hållbar hälsoutveckling,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om elektromagnetiska frizoner.

1999/2000:So44 av Ester Lindstedt-Staaf m.fl. (kd) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om uppdrag till Högskoleverket att se över arkitektutbildningen med tanke på handikappkunskap,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att statligt stöd under initialperioden bör utgå vid tillgänglighetsanpassning.

Inledning

Frågor om tillgängligheten för personer med nedsatt funktionsförmåga är av central betydelse vid överväganden och beslut som rör den byggda miljön. Dessa frågor har också under många år varit föremål för ingående diskussioner och överväganden inom bostadsutskottet. Vid de senaste av dessa tillfällen har utskottet konstaterat att regeringen aviserat sin avsikt att lägga fram en nationella handlingsplan för handikappolitiken. När utskottet i mars i år behandlade motioner om tillgänglighetsfrågor från 1999 års allmänna motionstid hade regeringen helt nyligen avlämnat den nu aktuella propositionen. Utskottet kunde konstatera att flertalet av de frågeställningar som tagits upp i motionerna från den allmänna motionstiden också var föremål för överväganden i propositionen. Mot bakgrund av det förändrade beslutsläget valde utskottet att i det då aktuella betänkandet (1999/2000:BoU9) inte i sak behandla motionsyrkandena utan i stället avvakta de motioner som kunde förväntas bli väckta med anledning av propositionen. Det är således med stort intresse som utskottet nu tagit del av överväganden och förslag såväl i propositionen som i de motioner som väckts med anledning av denna.

Bostadsutskottet avgränsar sina överväganden till de frågor som kan anses falla inom utskottets beredningsområde. Vad gäller de frågor som av regeringen underställs riksdagen för beslut gäller detta främst förslaget om ändring i lagen om bostadsanpassningsbidrag m.m. Utskottet behandlar även de överväganden om tillgängligheten i den offentliga miljön som redovisats i propositionens avsnitt 7.1 samt de motioner som väckts i dessa frågor. Slutligen behandlas även några frågor med anknytning till utskottets beredningsområde som aktualiserats genom motionsförslag.

Åtgärder för ökad tillgänglighet

Kraven på tillgänglighet i plan- och bygglagstiftningen

Regeringen begär i propositionen ett godkännande av vad som föreslagits om mål och inriktning av handikappolitiken. I de aktuella avsnitten i propositionen redovisas allmänna ställningstaganden i frågor om bl.a. tillgänglighet. Bostadsutskottet inriktar emellertid i det följande sina överväganden på de frågor som behandlas i avsnittet 7.1 om offentlig miljö som visserligen inte underställs riksdagen för beslut, men som innehåller en mer konkret redovisning av hur regeringen i fortsättningen avser att behandla tillgänglighetsfrågorna. Regeringen sammanfattar sin bedömning i de aktuella frågorna enligt nedan:

- Enkelt åtgärdade hinder mot tillgängligheten och användbarheten för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga bör vara åtgärdade före utgången av år 2010 i befintliga lokaler dit allmänheten har tillträde och på befintliga allmänna platser.
- Boverket bör ges i uppdrag att förtydliga de krav som nu finns i plan- och bygglagen (1987:10), PBL, på tillgänglighet i samband med nybyggnad och ändring av allmänna platser.

- Boverket bör under de närmaste åren prioritera frågor om tillgänglighet för äldre och personer med funktionshinder.
- De lokala handikapporganisationernas möjlighet till samråd i plan- och byggärenden bör ses över.

Av propositionen framgår att regeringen avser att återkomma till riksdagen under hösten 2000 med förslag till ändringar i plan- och bygglagen (1987:10) som kan träda i kraft den 1 januari 2001.

Förslag med anknytning till regeringens bedömning i de aktuella frågorna lämnas i fyra motioner.

Enligt motion 1999/2000:So32 (m) yrkande 5 bör de av regeringen förordade retroaktivt verkande kraven på tillgänglighetsskapande åtgärder inte införas i plan- och bygglagen. Avslagsyrkandet syftar på det av regeringen aviserade förslaget om att enkelt åtgärdade hinder mot tillgängligheten och användbarheten för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga bör vara åtgärdade före utgången av år 2010 i befintliga lokaler dit allmänheten har tillträde och på befintliga allmänna platser. Motionärerna hänvisar till att det inte genomförts någon utredning om förslagets kostnader och finansiering. Regeringens avsikt att låta Boverket förtydliga de krav som redan finns i plan- och bygglagen på tillgänglighet i samband med nybyggnad och ändring av allmänna platser får däremot stöd i motionen. Vidare föreslås i motionens yrkande 6 att riksdagen bör göra ett tillkännagivande med innebörden att offentliga myndighetslokaler dit allmänheten kan behöva ha tillträde görs tillgängliga för handikappade.

I Folkpartiets partimotion 1999/2000:So40 föreslås att det utarbetas en mer omfattande och konkret tillgänglighetsreform än vad regeringen förordat. En sådan reform förutsätter enligt motionärerna ett statligt ekonomiskt stöd. Utskottet återkommer nedan till frågor om finansieringen. Vad gäller de av regeringen aviserade åtgärderna inom ramen för plan- och bygglagstiftningen föreslås i motionens yrkande 2 att riksdagen gör ett tillkännagivande om en förstärkt lagstiftning. Motionärerna anser att plan- och bygglagen måste kompletteras med riktlinjer som tvingar fram rimliga anpassningsåtgärder för funktionshindrade. Vidare anføres att tidsfristen fram till år 2010 är onödigt lång och att formuleringen i propositionen om att åtgärder ”bör” ha vidtagits vid denna tidpunkt är alltför vag. Motionärerna anser också att det krävs sanktioner mot dem som inte uppfyller kraven på tillgänglighet. I motionens yrkande 5 föreslås att de lokala handikapporganisationerna skall göras delaktiga i arbetet med att identifiera hinder och komma med förslag till lösningar.

I motion 1999/2000:So41 (mp) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om de aviserade förändringarna i plan- och bygglagen med motsvarande inriktning som föreslagits i Folkpartiets partimotion. Formuleringen i propositionen om att åtgärderna ”bör” vara vidtagna till år 2010 anses vara för vaga och tidsfristen alltför lång. Vidare förordas att sanktioner införs om de önskade resultaten inte uppnås. I motionens yrkande 8 tas även sanktionsmöjligheterna vad gäller redan gällande lagstiftning upp. Motionärerna anser att det finns ett behov att utreda sanktionsmöjligheterna enligt dessa lagar.

Den sistnämnda frågan, behovet av skärpta möjligheter till sanktioner vid brott mot gällande lagar som reglerar tillgänglighetsfrågor, tas också upp i

motion 1999/2000:So38 (s). Motionärerna menar att möjligheterna till sanktioner mot den byggherre som inte beaktar tillgänglighetskraven måste stärkas.

1999/2000:BoU6y

Bostadsutskottet vill anföra följande i fråga om *kraven på tillgänglighet i plan- och bygglagstiftningen*.

Utskottet ser mycket positivt på att en nationell handlingsplan för handikappolitiken nu lagts fram för riksdagen. I propositionens avsnitt 7.1 redovisas regeringens överväganden i frågor om tillgängligheten i den byggda miljön. Flera av de frågor som här tas upp, exempelvis avseende enkelt åtgärdade hinder mot tillgängligheten samt handikapporganisationernas inflytande i byggprocessen, har under senare år även varit föremål för utskottets överväganden vid ett flertal tillfällen. Bostadsutskottet har i dessa sammanhang givit uttryck för uppfattningen att ytterligare insatser behövs för att förbättra tillgängligheten i vardagsmiljön för personer med funktionshinder. Därvid har särskilt bristerna i befintliga lokaler dit allmänheten har tillträde samt på allmänna platser uppmärksamrats. Utskottet har även framhållit att en skärpt lagstiftning på området kan bli nödvändig för att kraven på tillgänglighet och användbarhet skall kunna tillgodoses.

Som tidigare konstaterats lägger regeringen inte nu fram några förslag för riksdagens avgörande när det gäller kraven på tillgänglighet i plan- och bygglagstiftningen. Sådana förslag kommer i stället att presenteras hösten 2000. Utskottet avgränsar därför sina överväganden i detta sammanhang till de i motionerna aktualiserade frågorna.

Det kan inledningsvis konstateras att det i motion 1999/2000:So32 (m) yrkande 5 hävdas att den förordade lagregleringen i fråga om enkelt åtgärdade hinder mot tillgängligheten inte bör komma till stånd. Utskottet anser för sin del att bara det faktum att den byggda miljön ofta är så utformad att en stor del av befolkningen utesluts från vad som för andra betraktas som självklara vardagsaktiviteter bör leda till slutsatsen att utvecklingen mot en bättre tillgänglighet för alla måste påskyndas. Även om det finns många exempel på att omfattande åtgärder vidtagits i den befintliga miljön utan lagstadgade krav, finns det också gott om exempel på att förhållandevis enkla åtgärder inte kommer till stånd. Det handlar ofta om att tillgänglighetsfrågorna inte ägnas tillräcklig uppmärksamhet i samband med underhåll och ombyggnad av byggnader och allmänna platser. En reglering i enlighet med vad som förordas i propositionen kommer sannolikt att leda till en mer planmässig hantering av hur tillgängligheten kan förbättras och när förbättringarna kan genomföras på ett kostnadseffektivt sätt.

Vad gäller invändningarna i m-motionen om att konsekvenserna av de av regeringen förordade åtgärderna inte skulle vara tillräckligt utredda kan utskottet endast hänvisa till det omfattande utredningsarbete som genomförts under det senaste årtiondet och som också omnämns i propositionen. En särskild konsekvensanalys har t.ex. genomförts av Boverket av det lagförslag som Plan- och byggutredningen redovisat i fråga om insatser för att förbättra tillgängligheten i befintliga lokaler och på allmänna platser. Det kan dessutom förutsättas att ytterligare överväganden om konsekvenserna av det lagförslag som regeringen avser att lägga fram för riksdagen i höst kommer att redovisas i propositionen.

Trots att motionärerna motsätter sig en reglering med krav på att enkelt åtgärdade hinder mot tillgängligheten skall elimineras föreslås i samma motions yrkande 6 att riksdagen i ett tillkännagivande skall kräva att regeringen vidtar åtgärder för att offentliga myndighetslokaler skall göras tillgängliga för handikappade. I denna fråga vill bostadsutskottet, förutom de åtgärder som motionärerna motsatt sig, hänvisa till vad regeringen redovisat om myndigheternas ansvar i propositionens avsnitt 6.1. Regeringen avser att uppdra åt ett antal stora eller besöksviktiga myndigheter att senast under år 2001 redovisa handlingsplaner för att göra myndighetens lokaler tillgängliga för personer med funktionshinder. Åtgärderna bör enligt propositionen vara vidtagna senast år 2005. Även i övrigt anges att statliga myndigheter bör integrera handikapperspektivet i den ordinarie verksamheten och att kraven på tillgänglighet och användbarhet bör genomsyra statliga byggprojekt.

I motsats till uppfattningen i m-motionen hävdas det i två andra motioner, (fp) respektive (mp), att den av regeringen förordade regleringen inte är tillräckligt långtgående. Folkpartiet framhåller att man önskar en mer omfattande och konkret tillgänglighetsreform. I motionen hävdas att plan- och bygglagen måste kompletteras med riktlinjer som tvingar fram rimliga anpassningsåtgärder för funktionshindrade. På vilket sätt denna utgångspunkt avviker från den uppfattning som regeringen redovisat i propositionen framgår dock inte närmare. De konkreta invändningarna i fp- och mp-motionerna mot vad regeringen förordat synes endast gälla tre frågor om utformningen av det kommande lagförslaget om enkelt åtgärdade hinder mot tillgängligheten. Motionärerna anser att tidsfristen fram till år 2010 är för lång, att kravet på genomförandet av åtgärderna är för vagt formulerat och att sanktionsmöjligheter saknas.

Utskottet vill vad gäller dessa invändningar erinra om att regeringen i den nu aktuella propositionen framför allt redovisar sin bedömning av den allmänna inriktningen av hur arbetet för en bättre tillgänglighet skall bedrivas samt vilka uppdrag som kommer att ges till ansvariga myndigheter. I fråga om den aktuella lagändringen redovisas inriktningen av den kommande propositionen men av naturliga skäl inte hur den i detalj kommer att vara utformad. Det får betraktas som närmast självklart att det i lagförslaget inte endast, som motionärerna tycks befara, kommer att uttryckas en förhoppning om att åtgärderna ”bör” vara åtgärdade vid en viss tidpunkt, utan att det framgår vilka krav som skall uppfyllas.

Även vad gäller sanktionsmöjligheterna får det betraktas som självklart att överväganden i frågan kommer att återfinnas i den aviserade propositionen. Som framgått ovan tas frågan om skärpta sanktionsmöjligheter även upp i två motioner avseende redan gällande lagkrav på tillgänglighet. Bostadsutskottet vill av denna anledning erinra om att plan- och bygglagen innehåller omfattande regler om påföljder vid överträdelse av lagens bestämmelser. Dessa regler innebär i korthet att det åligger byggnadsnämnden att ta upp frågan om ingripande eller påföljd när det uppkommer misstanke om att en överträdelse har skett mot bestämmelserna i plan- och bygglagen eller mot föreskrifter utfärdade med stöd av lagen. Sanktionsmöjligheterna vid överträdelse består bl.a. i olika former av avgifter samt föreläggande förenat med vite. Det framgår inte av de aktuella motionerna i vilka avseenden som dessa sanktions-

möjligheter anses behöva stärkas. Det kan förmodas att motionärernas invändningar i stället delvis riktar sig mot det tolkningsutrymme som kan finnas vad gäller lagens krav på tillgänglighet och användbarhet. I denna fråga har regeringen redovisat bedömningen att mer precisa krav på tillgänglighet bör ställas i samband med nybyggnad och ändring av allmänna platser. Boverket kommer av regeringen att få i uppdrag att förtydliga de krav som i detta avseende kan ställas med stöd av plan- och bygglagen. Regeringen avser även att ge Boverket i uppdrag att utarbeta förslag till vad som skall betraktas som enkelt åtgärdade hinder enligt de krav som kommer att ställas i den aviserade kompletteringen av plan- och bygglagen.

Vad slutligen gäller tidsfristen för att eliminera enkelt åtgärdade hinder mot tillgängligheten bör det framhållas att avsikten givetvis är att åtgärderna skall vidtas så snart som det är möjligt att genomföra dem på ett kostnadseffektivt sätt. Redan genom den ökade uppmärksamheten mot tillgänglighetsfrågorna som torde bli följden av en lagreglering kan många åtgärder förväntas bli vidtagna redan en kort tid efter att den aviserade lagändringen träder i kraft. Många åtgärder kan sannolikt också vidtas utan att en samordning behöver ske med ordinare underhåll eller andra förbättringsåtgärder. I andra fall kan en sådan samordning vara nödvändig av både byggnadstekniska och ekonomiska skäl. Det torde emellertid ligga i de berörda fastighetsägarnas eget intresse att inte vänta med att vidta nödvändiga åtgärder till slutet av tidsperioden. Sammantaget anser utskottet att den av regeringen förordade tidsfristen förefaller vara väl avvägd mot bakgrund av behovet av samordning och prioritering av åtgärderna för en bättre tillgänglighet och användbarhet.

Med hänvisning till det anförda avstyrker bostadsutskottet motionerna 1999/2000:So32 (m) yrkandena 5 och 6, 1999/2000:So38 (s), 1999/2000:So40 yrkande 2 samt 1999/2000:So41 (mp) yrkandena 2 och 8, det sistnämnda i berörd del.

Ytterligare ett motionsyrkande gäller frågor som tas upp i avsnittet 7.1 i propositionen. I Folkpartiets partimotion föreslås att riksdagen i ett tillkännagivande bör begära att lokala handikapporganisationer skall göras delaktiga i arbetet med att identifiera hinder och komma med förslag till lösningar. Bostadsutskottet kan inte finna att ett sådant tillkännagivande skulle tjäna något reellt syfte eftersom regeringen redan givit uttryck för motsvarande uppfattning i den nationella handlingsplanen. I planen framhålls att handikapporganisationerna bör vara en aktiv part när de kommunala tillgänglighetsprogrammen utarbetas. Organisationerna bör också ges möjligheter att lämna synpunkter på planer samt ny- och ombyggnader. Regeringen avser att ge Boverket i uppdrag att utvärdera de nuvarande formerna för byggsamråd och handikapporganisationernas möjlighet till insyn och inflytande. Verket skall också studera möjligheterna att utveckla formerna för brukarmedverkan i detta sammanhang.

Mot den redovisade bakgrunden avstyrker utskottet även motion 1999/2000:So40 (fp) yrkande 5.

Regeringen redovisar i propositionen som sin bedömning att inga statliga medel bör tillföras för att finansiera de åtgärder som kan komma att krävas när plan- och bygglagen kompletteras med krav på att enkelt åtgärdade hinder mot tillgängligheten skall vara eliminerade senast år 2010. Den grundläggande principen för tillgängligheten är enligt regeringen ansvars- och finansieringsprincipen. Kostnaderna för de nödvändiga anpassningsåtgärder-na skall således finansieras inom ramen för den ordinarie verksamheten. Regeringen hänvisar också till att åtgärderna i stor utsträckning kan genomföras i samband med ordinarie underhållsarbete.

En delvis annan syn på finansieringsfrågan redovisas i två motioner.

I Folkpartiets partimotion 1999/2000:So40 yrkande 1 föreslås att riksdagen beslutar om en plan för att under de närmaste åren satsa sammanlagt 5 miljarder kronor i stimulansbidrag till kommuner, fastighetsägare, kollektivtrafikbolag m.fl. för att anpassa samhället så att det blir tillgängligt också för funktionshindrade. Enligt motionen krävs, åtminstone initialt, en statlig medverkan i finansieringen mot bakgrund av bl.a. den ekonomiska situationen i landets kommuner. Även enligt motion 1999/2000:So44 (kd) yrkande 4 bör under en initialperiod ett statligt stöd utgå vid tillgänglighetsanpassning.

Bostadsutskottet anser att en av de grundläggande förutsättningarna för utformningen av den byggda miljön måste vara att den i möjligaste mån skall vara tillgänglig och användbar för alla. Detta gäller i särskilt hög grad för allmänna platser och för lokaler dit allmänheten har tillträde. Denna utgångspunkt förutsätter ett betraktelsesätt där frågor om tillgänglighet på ett naturligt sätt integreras såväl i byggprocessen som i förvaltning och underhåll av befintliga byggnader och allmänna platser. Den av regeringen förordade ansvars- och finansieringsprincipen ger uttryck för detta betraktelsesätt.

Utgångspunkten för *finansieringen av åtgärder för ökad tillgänglighet* bör således vara att kostnaderna skall täckas inom ramen för den ordinarie verksamheten. Som regeringen framhåller kan kostnaderna för att eliminera enkelt åtgärdade hinder mot tillgängligheten förväntas bli relativt begränsade om åtgärderna genomförs i samband med ordinarie underhållsarbete. Den av regeringen förordade tidsramen för åtgärderna ger också utrymme för ett planmässigt och kostnadseffektivt genomförande.

Utskottet ställer sig således bakom regeringens uppfattning att kostnaderna för att eliminera enkelt åtgärdade hinder mot tillgängligheten bör täckas enligt ansvars- och finansieringsprincipen. Det kan i sammanhanget erinras om att Folkpartiet i en partimotion gav uttryck för samma uppfattning så sent som hösten 1999. Det nu aktuella förslagen i Folkpartiets partimotion 1999/2000:So40 yrkande 1 samt motion 1999/2000:So44 (kd) yrkande 4 om att införa ett statligt bidragssystem avstyrks av utskottet.

Utbildning av arkitekter m.fl.

Frågor om utformningen och innehållet i högskoleutbildningen faller normalt sett inte inom bostadsutskottets beredningsområde. Det kan emellertid konstateras att utbildningen av de yrkesgrupper som aktivt deltar i plan- och

byggprocessen kan få en avgörande betydelse för hur olika bestämmelser i bygglagstiftningen tillgodoses vid utformningen av den fysiska miljön. Utskottet tar därför i detta yttrande upp de överväganden om utbildning av arkitekter som redovisats i propositionen och i två motioner.

I propositionens avsnitt 7.3 redovisas bedömningen att konceptet Design för alla bör genomsyra statens arbete inom arkitektur, formgivning och design. I detta avsnitt hänvisas också till att handikapporganisationerna i olika sammanhang framhållit behovet av utbildning och fortbildning i frågor om tillgänglighet och användbarhet för yrkesgrupper som medverkar till att utforma den fysiska miljön. Regeringen aviserar mot denna bakgrund ett uppdrag till Högskoleverket att se över i vilken omfattning och på vilket sätt som sådana kunskaper ingår i bl.a. arkitektutbildningen i högskolan.

I motion 1999/2000:So30 (s) tas olika frågor om konceptet Design för alla upp, däribland det aviserade uppdraget till Högskoleverket. Motionärerna menar att Högskoleverket i sin utredning om bl.a. arkitektutbildningen även bör ta upp frågor om behovet av förstärkningar samt lärarnas roll och kompetens. I motion 1999/2000:So44 (kd) yrkande 3 föreslås att Högskoleverket bör få i uppdrag att se över arkitektutbildningen med tanke på handikappkunskap.

Bostadsutskottet anser att det är angeläget att *utbildningen av arkitekter m.fl. yrkesgrupper* som på olika sätt deltar i plan- och byggprocessen inkluderar frågor om hur kraven på tillgänglighet och användbarhet kan tillgodoses. Uppdraget till Högskoleverket att se över hur behovet av sådana kunskaper tillgodoses i den nuvarande utbildningen bör kunna ge underlag för beslut om eventuella åtgärder för att förbättra utbildningen i dessa avseenden. De aktuella motionsförslagen torde därigenom komma att bli tillgodosedda utan ett riksdagens tillkännagivande i frågan. Mot denna bakgrund avstyrks motionerna 1999/2000:So30 (s) i berörd del samt 1999/2000:So44 (kd) yrkande 3.

Tillgänglighet för elöverkänsliga

En av de motioner som väckts med anledning av propositionen tar upp olika frågor om tillgänglighet för elöverkänsliga. I motion 1999/2000:So43 (c) framhålls att det är hög tid att samhället tar de elöverkänsligas problem på allvar. Riksdagen föreslås göra tre tillkännagivanden om åtgärder för att förbättra de elöverkänsligas situation. De elöverkänsliga bör erkännas som en handikappgrupp (yrkande 1). Miljöer för en hållbar hälsoutveckling bör skapas där hänsyn tas till riskerna med avseende på bl.a. användningen av elutrustning och mobiltelefoni (yrkande 2). Elektromagnetiska frizoner bör upprättas för de svårast drabbade (yrkande 3).

Bostadsutskottet har vid ett flertal tillfällen under senare år berett motionsyrkanden med förslag om *åtgärder för elöverkänsliga*. Vid två tillfällen, år 1994 respektive 1995, har riksdagen på bostadsutskottets förslag gjort tillkännagivanden till regeringen om bl.a. behovet av att ta fram ett kunskapsunderlag om orsakerna till problemen med elöverkänslighet och vilka åtgärder som kan begränsa problemen. Ett omfattande arbete med denna inriktning har sedan dess också bedrivits vid myndigheter och forskningsinstitut-

ioner. För närvarande pågår på regeringens uppdrag bl.a. ett arbete vid Rådet för arbetslivsforskning med att sammanställa och dra slutsatser av det nuvarande kunskapsläget. Rådet kommer under slutet av innevarande år att slutredovisa sitt uppdrag.

Bostadsutskottet har för mindre än en månad sedan i betänkande 1999/2000:BoU9 tagit ställning till ett antal motioner från 1999 års allmänna motionstid om elöverkänslighet, mobiltelefoni och elektromagnetiska fält, delvis med motsvarande inriktning som i den nu aktuella motionen. Vad som i denna motion anförts ger inte utskottet anledning att ändra sitt tidigare ställningstagande. Utskottet anser att resultatet av regeringens uppdrag till Rådet för arbetslivsforskning bör avvaktas innan vidare överväganden görs om åtgärder för elöverkänsliga. Motion 1999/2000:So43 (c) avstyrks således.

Bostadsanpassningsbidrag

Regeringen lägger i propositionen fram förslag till ändringar i lagen (1992:1574) om bostadsanpassningsbidrag. Denna lag syftar till att genom bidrag till anpassning av bostäder ge personer med funktionshinder möjlighet till ett självständigt liv i eget boende. De föreslagna förändringarna gäller framför allt två frågor, dels villkoren för bidrag i samband med köp eller byte av bostad, dels det i lagen använda begreppet standardhöjande åtgärder.

Regeringen sammanfattar innebörden i de föreslagna förändringarna avseende köp eller byte av bostad enligt följande:

Vid nybyggnad skall det fortfarande finnas särskilda skäl för anpassning av bostaden. Vid köp och byte av bostad skall bidrag kunna lämnas till åtgärder som inte är kostnadskrävande även om det inte finns några särskilda skäl för att välja en bostad som kräver anpassning. Är åtgärderna kostnadskrävande krävs dock särskilda skäl även vid köp och byte av bostad. Förslagen finns intagna i 8 och 9 §§ lagen om bostadsanpassningsbidrag m.m.

I fråga om begreppet standardhöjande åtgärder sammanfattas innebörden i den föreslagna lagändringen enligt följande:

Reglerna om standardhöjande åtgärder utmönstras ur lagen om bostadsanpassningsbidrag m.m. och det införs en ny bestämmelse om att bostadsanpassningsbidrag inte lämnas för åtgärder som behöver vidtas redan av väsentligen andra orsaker än sådana som direkt har att göra med funktionshindret. Förslaget finns intaget i 6 § andra stycket i lagen om bostadsanpassningsbidrag m.m.

De föreslagna lagändringarna har inte mött invändningar i någon motion eller under utskottets beredning av frågan. Däremot förordas i motion 1999/2000:So33 (m) yrkande 7 att ett förtydligande bör göras av den föreslagna lydelsen av 9 § så att det framgår att bostadsbyte på grund av hög hyra skall betraktas som ”särskilt skäl” enligt denna paragraf. Motionären hävdar att den handikappade i praktiken kan drabbas av ett flyttförbud om inte bidrag beviljas för anpassning efter köp eller byte av bostad av kostnadsskäl.

Bostadsutskottet tillstyrker lagförslaget i propositionen om villkoren för bostadsanpassningsbidrag. Regeringsförslaget utgår från de förslag till lagändringar som Boverket lämnat på basis av erfarenheterna av den praktiska

tillämpningen av lagen. Enligt verkets bedömning kommer de delvis ändrade villkoren att förenkla och underlätta bidragshantering. Det bör framhållas att denna hantering direkt utgår från bestämmelserna i lagen utan att dessa närmare preciserats i förordning eller myndighetsföreskrifter. Detta ger utrymme för en tillämpning där stor hänsyn tas till faktiska förhållandena i det enskilda fallet. Frånvaron av detaljerade föreskrifter innebär att rätten till bidrag inte i varje avseende i förväg direkt kan utläsas ur lagens bestämmelser. Boverket sammanställer och distribuerar emellertid löpande erfarenheter av kommunernas hantering och av den praxis som lagts fast genom avgörande av förvaltningsdomstol. Verket anordnar också utbildningar och konferenser för de kommunala handläggarna av bidraget.

Förslaget i motion 1999/2000:So33 (m) yrkande 7 om att precisera bestämmelserna i lagen om bostadsanpassningsbidrag m.m. i ett avseende – hyresnivåns betydelse vid tillämpningen av begreppet särskilda skäl i 9 § enligt den nya lydelsen – skulle innebära ett avsteg från den nuvarande principen för regleringen av bidragsgivningen. Utskottet kan inte finna att tillräckliga skäl föreligger för att förorda ett sådant avsteg. Avgörandet av vad som i det enskilda fallet är särskilda skäl bör således även i fortsättningen bedömas av den beslutande kommunen med stöd av gällande praxis. Det bör i sammanhanget noteras att den av regeringen föreslagna lagändringen inte kan förväntas minska möjligheten för den funktionshindrade att erhålla bostadsanpassningsbidrag i samband med byte av bostad av det skäl som diskuteras i motionen. Tvärtom innebär förändringen att bidrag kan utgå till åtgärder som inte är kostnadskrävande även om det inte föreligger några särskilda skäl för att välja en bostad som kräver anpassning.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 1999/2000:So33 (m) yrkande 7.

Stockholm den 27 april 2000

På bostadsutskottets vägnar

Knut Billing

I beslutet har deltagit: Knut Billing (m), Lennart Nilsson (s), Bengt-Ola Rytter (s), Lilian Virgin (s), Owe Hellberg (v), Ulf Björklund (kd), Sten Andersson (m), Inga Berggren (m), Anders Ygeman (s), Siw Wittgren-Ahl (s), Sten Lundström (v), Ulla-Britt Hagström (kd), Carl-Erik Skårman (m), Helena Hillar Rosenqvist (mp), Rigmor Stenmark (c), Ewa Thalén Finné (m) och Leif Jakobsson (s).

1. Kraven på tillgänglighet i plan- och bygglagstiftningen

Knut Billing (m), Sten Andersson (m), Inga Berggren (m), Carl-Erik Skårman (m) och Ewa Thalén Finné (m) anser att den del av bostadsutskottets yttrande som i avsnittet Kraven på tillgänglighet i plan- och bygglagstiftningen börjar med "Utskottet ser" och slutar med "i berörd del" bort ha följande lydelse:

Det är angeläget att offentliga byggnader och platser i möjligaste mån ges en utformning så att de blir tillgängliga och användbara för alla oavsett eventuella funktionshinder. För att detta mål skall kunna uppnås är det viktigt att det finns klart formulerade krav på tillgänglighet i samband med ny- och ombyggnad. Det är också angeläget att dessa krav kan beaktas på ett tidigt stadium i byggprocessen. Att i efterhand vidta åtgärder för att korrigera tidigare misstag kan bli mycket kostnadskrävande och innebär dessutom ofta att sämre lösningar måste väljas. Bostadsutskottet ser mot denna bakgrund positivt på regeringens avsikt att låta Boverket förtydliga de krav som nu finns i plan- och bygglagen på tillgänglighet i samband med nybyggnad och ändring av allmänna platser.

Utskottet ställer sig även positivt till andra åtgärder som kan vidtas för att underlätta kommunernas arbete med handikappanpassning. Detta arbete kan förutom de självklara fördelarna för de funktionshindrade även bidra till minskade kommunala kostnader för exempelvis bostadsanpassningsbidrag och hemtjänst. Särskilda krav på anpassningsåtgärder bör givetvis ställas på de myndighetslokaler dit allmänheten kan behöva ha tillträde. Utskottet tillstyrker mot denna bakgrund förslaget i motion 1999/2000:So32 (m) yrkande 6 om att regeringen skyndsamt bör vidta åtgärder för att avhjälpa de brister som fortfarande finns vad gäller tillgängligheten till myndighetslokaler.

Bostadsutskottet anser således att höga krav på tillgänglighet kan ställas dels i samband med ny- och ombyggnad, dels vad gäller anpassning av myndighetslokaler. Däremot kan utskottet inte ge sitt stöd till de förändringar av plan- och bygglagstiftningen med retroaktiv verkan som skisseras i propositionen. Utan att redovisa förslagets närmare innebörd eller de ekonomiska konsekvenserna av det förordar regeringen en lagändring som kan få långtgående följder för berörda fastighetsägare och den verksamhet som bedrivs i befintliga lokaler. Utskottet kan konstatera att innebörden i begreppet "enkelt åtgärdade hinder mot tillgängligheten" inte klarläggs och att frånvaron av ekonomiska överväganden ursäktas med att det är svårt att beräkna förslagets samhällsekonomiska konsekvenser. Regeringen anser sig emellertid trots detta ha grund för ställningstagandet att de retroaktiva lagkraven skall bekostas genom "ansvars- och finansieringsprincipen". Innebörden i denna princip tycks vara att de berörda fastighetsägarna skall svara för hela kostnaden inom ramen för det ordinarie underhållet.

Kritik mot innehållet i propositionen vad avser den retroaktiva lagändringen framfördes även under den offentliga utfrågning om regeringens handlingsplan som socialutskottet genomförde den 4 april. Representanten för

Kommunförbundet ansåg det vara helt oacceptabelt att, som föreslås i propositionen, ställa långtgående krav på att åtgärder för tillgänglighetsanpassning skall vidtas inom ramen för ordinarie underhåll. Företrädaren för SABO framhöll att man i propositionen tagit lättsinnigt på förslagets kostnader. Regeringens bedömning att kostnaderna ryms inom ramarna för det ordinarie underhållet avvisades helt. Fastighetsägareförbundet pekade på flera oklarheter i propositionen vad gäller bl.a. ansvarsfrågan. En sådan fråga som regeringen inte har beaktat är att hyresavtalen för kommersiella lokaler normalt är så utformade att det är verksamhetsutövaren och inte fastighetsägaren som står för det löpande underhållet.

Utskottet gör sammanfattningsvis bedömningen att underlag saknas för regeringen att som planerat hösten 2000 lägga fram det aviserade förslaget om en retroaktivt verkande ändring av plan- och bygglagen. Riksdagen bör i enlighet med förslaget i motion 1999/2000:So32 (m) yrkande 5 i ett tillkännagivande till regeringen ge uttryck för denna uppfattning. Utskottet avstyrker de motionsförslag, (fp) respektive (mp), som förordar att lagändringen genomförs med vissa kompletteringar.

2. Kraven på tillgänglighet i plan- och bygglagstiftningen

Helena Hillar Rosenqvist (mp) anser att den del av bostadsutskottets yttrande som i avsnittet Kraven på tillgänglighet i plan- och bygglagstiftningen börjar med ”I motsats” och slutar med ”i berörd del” bort ha följande lydelse:

Bostadsutskottet instämmer i regeringens bedömning att plan- och bygglagen bör kompletteras med krav på att enkelt åtgärdade hinder mot tillgängligheten och användbarheten i befintliga lokaler dit allmänheten har tillträde och på befintliga allmänna platser bör elimineras inom en viss tidrymd. Utskottet anser dock att den av regeringen förordade tidsfristen fram till år 2010 är alltför väl tilltagen. Vidare kan de vaga formuleringarna i propositionen om att åtgärderna ”bör” vidtas ge upphov till oklarheter. I det lagförslag som skall presenteras för riksdagen i höst bör det därför klart framgå vilka åtgärder som skall vidtas. Det bör också klarläggas vilka sanktionsmöjligheter som skall finnas mot dem som inte uppfyller kraven på åtgärder i befintliga byggnader och på allmänna platser. Även vad gäller redan existerande bestämmelser om tillgänglighet finns det anledning att överväga skärpta sanktionsmöjligheter. En utredning bör tillsättas med denna uppgift.

Vad utskottet ovan förordat innebär att förslagen i motion 1999/2000:So41 (mp) yrkandena 2 och 8 bör vinna riksdagens bifall. Detta innebär även att förslagen i motionerna 1999/2000:So40 (fp) yrkande 2 samt 1999/2000:So38 (s) kan anses vara tillgodosedda. De aktuella förslagen i motion 1999/2000:So32 (m) avstyrks av utskottet.

3. Finansieringen av åtgärder för ökad tillgänglighet

Knut Billing (m), Sten Andersson (m), Inga Berggren (m), Carl-Erik Skårman (m) och Ewa Thalén Finné (m) anser att den del av bostadsutskottets yttrande som i avsnittet Finansiering av åtgärder för ökad tillgänglighet bör-

jar med "Bostadsutskottet anser" och slutar med "av utskottet" bort ha följande lydelse:

Bostadsutskottet har ovan avstyrkt att retroaktivt verkande krav på tillgänglighet införs i plan- och bygglagen i enlighet med regeringens intentioner. Underlag saknas i propositionen för en bedömning av kostnaderna för ett sådant krav. Vidare finns betydande oklarheter vad gäller den princip som regeringen anser skall tillämpas för finansiering av åtgärderna. Mot denna bakgrund saknas också skäl att närmare överväga de aktuella motionsyrkandena om att införa ett statligt bidragssystem för att finansiera anpassningsåtgärder. Motionerna avstyrks.

4. Finansieringen av åtgärder för ökad tillgänglighet

Ulf Björklund (kd) och Ulla-Britt Hagström (kd) anser att den del av bostadsutskottets yttrande som i avsnittet Finansiering av åtgärder för ökad tillgänglighet börjar med "Bostadsutskottet anser" och slutar med "av utskottet" bort ha följande lydelse:

Bostadsutskottet delar bedömningen i de aktuella motionerna om att ett statligt stöd initialt bör utgå för de åtgärder som kommer att behöva vidtas när plan- och bygglagen kompletteras med bestämmelser om enkelt åtgärdade hinder mot tillgängligheten. Det är således inte rimligt att i detta avseende redan från början tillämpa ansvars- och finansieringsprincipen fullt ut. De närmare villkoren för det statliga stödet bör övervägas i samband med att lagförslaget utarbetas. Det bör således ankomma på regeringen att i samband med den aviserade propositionen om en komplettering av plan- och bygglagen även presentera förslag om ett statligt bidrag till de fastighetsägare som behöver vidta anpassningsåtgärder.

Vad utskottet nu förordat med anledning av motion 1999/2000:So44 (kd) yrkande 4 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Även vad som i motion 1999/2000:So40 (fp) yrkande 1 föreslagits om ett statligt stimulansbidrag får därigenom delvis anses vara tillgodosett.

5. Utbildningen av arkitekter m.fl.

Ulf Björklund (kd) och Ulla-Britt Hagström (kd) anser att den del av bostadsutskottets yttrande som i avsnittet Utbildning av arkitekter m.fl. börjar med "Bostadsutskottet anser" och slutar med "yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Det har sedan länge varit uppenbart att kunskapen om handikappades villkor och behov varit bristfällig bland de yrkesgrupper som har inflytande över byggprocessen. Trots att det går att åstadkomma enkla och bra lösningar som uppfyller kraven på tillgänglighet och användbarhet både vid nyproduktion och ombyggnader glöms ofta dessa frågor bort. En av orsakerna är att arkitekter, byggnadsingenjörer m.fl. inte får någon egentlig utbildning i handikappkunskap.

Det är positivt att regeringen i propositionen uppmärksammat denna fråga. Det är emellertid inte tillräckligt att, som regeringen föreslår, låta Högskoleverket se över innehållet i arkitektutbildningen. I uppdraget till verket bör det

ingå att se till att kursplanerna för de aktuella utbildningarna snarast möjligt kompletteras med undervisning om hur den byggda miljön kan utformas så att den blir tillgänglig och användbar för alla.

Vad utskottet ovan anfört bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So44 (kd) yrkande 3 som sin mening ge regeringen till känna.

6. Åtgärder för elöverkänsliga

Helena Hillar Rosenqvist (mp) och Rigmor Stenmark (c) anser att den del av bostadsutskottets yttrande som i avsnittet Tillgänglighet för elöverkänsliga börjar med ”Bostadsutskottet har” och slutar med ”avstyrks således” bort ha följande lydelse:

Bostadsutskottet delar uppfattningen i motion 1999/2000:So43 (c) att de elöverkänsliga är en grupp som förtjänar att tas på stort allvar. Elöverkänslighet bör erkännas som ett handikapp och samhället bör ta ett ansvar för att de drabbade skall kunna leva ett så normalt liv som möjligt. Det är angeläget att tillräckliga resurser satsas på att kartlägga problemet med elöverkänslighet ytterligare. En allmän inriktning vid all planering av bebyggelse och anläggningar för bl.a. mobiltelefoni och elöverföring bör vara att tillämpa försiktighetsprincipen.

I motionen diskuteras olika metoder för att begränsa problemet med elöverkänslighet och för att hjälpa de värst drabbade. Utskottet anser att det bör ankomma på regeringen att med utgångspunkt i de kartläggningar som redan genomförts återkomma med förslag till lämpliga insatser. Dessa insatser får sedan anpassas successivt i takt med att kunskapsläget förbättras och nya metoder tas fram för att eliminera orsakerna till elöverkänsligheten.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motion 1999/2000:So43 (c) bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Särskilda yttranden

1. Kraven på tillgänglighet i plan- och bygglagstiftningen

Ulf Björklund (kd) och Ulla-Britt Hagström (kd) anför:

Kristdemokraterna har sedan länge starkt framhållit att samhället måste utformas så att alla skall kunna delta i samhällslivet på lika villkor. Trots uppenbara brister på många områden har nödvändiga beslut och åtgärder låtit vänta på sig alltför länge. Vi välkomnar därför att en nationell handlingsplan för handikappolitiken nu lagts fram för riksdagen. Den kan ses som ett första, men långt ifrån tillräckligt, steg i det arbete med anpassning av samhället som nu måste bedrivas med större intensitet än under de senaste åren. Det är därför nödvändigt att löpande följa upp de i många avseenden vällovliga riktlinjer som presenteras i handlingsplanen. Detta gäller inte minst för de frågor som faller inom bostadsutskottets beredningsområde.

Vi ser positivt på de åtgärder som aviseras inom plan- och bygglagstiftningens ram. Detta gäller både avsikten att komplettera plan- och bygglagen med regler om enkelt åtgärdade hinder mot tillgänglighet och arbetet med att

öka de lokala handikapporganisationernas insyn och delaktighet i byggprocessen. Handlingsplanen är emellertid inte särskilt konkret i dessa avseenden. Vi förutsätter därför att regeringen kommer att lämna mer konkreta förslag och redovisningar i den aviserade propositionen. Det är vår avsikt att bevaka att handlingsplanen inte stannar vid vackra formuleringar, utan också omsätts i praktisk handling. Som vi framhållit i en avvikande mening kan detta underlättas och påskyndas om det initialt utgår ett statligt stöd till de åtgärder som kan komma att krävas av fastighetsägare och andra.

Vi vill också framhålla att det finns flera nödvändiga åtgärder som behöver vidtas i den byggda miljön, men som i dagsläget inte omfattas av plan- och bygglagstiftningens regelsystem. En sådan åtgärd gäller anpassningen av bankomater och liknande utrustning till de funktionshindrades behov. Samhällsutvecklingen går på många områden mot en ökad automatisering och självbetjäning med stöd av ny informationsteknik. Förutom bank- och post-ärenden kan detta gälla exempelvis biljettautomater för kollektivtrafik och automatiserad handel i olika former. Denna utveckling ställer stora krav på inte bara tillgänglighet och användbarhet för alla utan också på att säkerhetsfrågorna uppmärksammas. Inte minst för äldre och personer med funktionshinder kan brottsförebyggande åtgärder ses som en del i tillgängligheten till den nya tekniken.

Bankomater och liknande utrustning betraktas i byggnadssammanhang som inredning. Krav på tillgänglighet för funktionshindrade har därför inte kunnat ställas med stöd av plan- och bygglagen. Vi noterar att regeringen har uppmärksammat denna brist och har för avsikt att tillsätta en utredning i frågan. Utvecklingen med IT-stöd på olika områden går emellertid mycket snabbt. Det är därför nödvändigt att överväganden om en lämplig lagreglering kommer till stånd snarast och att förslag kan läggas fram för riksdagen redan under kommande riksmöte. En väg som bör prövas är att låta bankomater klassificeras som "stadigvarande produkt som är infogad i byggnadsverk" och därmed låta plan- och bygglagstiftningens regler gälla. Om denna lösning väljs bör det vara möjligt att presentera ett förslag redan i den proposition om enkelt åtgärdade hinder m.m. som aviserats till hösten 2000. Från Kristdemokraternas sida har vi för avsikt att återkomma till frågan om inte regeringens fortsatta beredning snabbt kan resultera i att nödvändiga åtgärder vidtas.

2. Sanktionsmöjligheterna vid otillgängligt byggande

Owe Hellberg (v) och Sten Lundström (v) anför:

Boverket presenterade år 1997 en analys av hur nyproducerade bostäder av olika årgångar uppfyller kraven i byggnadslagstiftningen på tillgänglighet och användbarhet. Resultaten av denna undersökning är mycket oroväckande eftersom de visade sig att de bostäder som byggts i mitten av 1990-talet ofta var mer svårtillgängliga och svåra att bebo för människor med nedsatt rörlighet, hörsel och syn än de som byggdes i början av decenniet eller under 1980-talet. Det finns också tecken som tyder på att offentliga lokaler och allmänna platser fortfarande utformas på ett sätt som inte tillgodoser de

funktionshindrades behov och de krav som rimligen bör kunna ställas med stöd av plan- och bygglagstiftningen.

Dessa erfarenheter måste nu tas till vara och leda fram till att åtgärder vidtas för åstadkomma en bättre efterlevnad av kraven på tillgänglighet och användbarhet. Det finns först och främst skäl att se över och tydliggöra de krav som ställs i byggnadslagstiftningen. Åtgärder med denna inriktning aviseras i den nationella handlingsplanen. Vidare kommer förslag att läggas fram om krav på att brister i den befintliga miljön åtgärdas inom en viss tidsperiod. Det finns emellertid också skäl att överväga om tillräckliga åtgärder vidtas mot dem som inte lever upp till lagens krav. Vi förutsätter att frågan om sanktionsmöjligheterna i detta avseende kommer att uppmärksammas såväl i den proposition som skall läggas fram för riksdagen i höst som i det utrednings- och utvecklingsarbete som på regeringens uppdrag skall genomföras av Boverket. Arbetet med att förtydliga kraven på tillgänglighet och användbarhet i lagstiftningen samt att stärka handikapporganisationernas inflytande i byggprocessen kan också i sig förväntas bidra till att förbättra bevakningen av lagens efterlevnad.

Till socialutskottet	1
Sammanfattning.....	1
Propositionen.....	1
Motionerna	1
Utskottet	3
Inledning.....	3
Åtgärder för ökad tillgänglighet.....	3
Kraven på tillgänglighet i plan- och bygglagstiftningen	3
Finansiering av åtgärder för ökad tillgänglighet.....	8
Utbildning av arkitekter m.fl.	8
Tillgänglighet för elöverkänsliga	9
Bostadsanpassningsbidrag	10
Avvikande meningar.....	12
1. Kraven på tillgänglighet i plan- och bygglagstiftningen (m)	12
2. Kraven på tillgänglighet i plan- och bygglagstiftningen (mp)	13
3. Finansieringen av åtgärder för ökad tillgänglighet (m)	13
4. Finansieringen av åtgärder för ökad tillgänglighet (kd)	14
5. Utbildningen av arkitekter m.fl. (kd)	14
6. Åtgärder för elöverkänsliga (c, mp)	15
Särskilda yttranden	15
1. Kraven på tillgänglighet i plan- och bygglagstiftningen (kd).....	15
2. Sanktionsmöjligheterna vid otillgängligt byggande (v)	16